

**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ**

1040 София, ул. „Аксаков“ № 3
тел.: (02) 810 40 10, (02) 810 40 18
факс: (02) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

**BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
ECONOMIC RESEARCH
INSTITUTE**

3 Aksakov Str., 1040 Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 810 40 10, (+359 2) 810 40 18
fax: (+359 2) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

**ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ**

О Т Ч Е Т

(извлечение)

за дейността през 2024 г.

**януари 2025 г.
София**

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНОТО

1.1. Преглед на изпълнението на целите на звеното, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематики

В съответствие със стратегическите и оперативните цели, заложи в *мисията* и *приоритетите* на научноизследователската дейност на ИИИ при БАН, през 2024 г. Институтът утвърждава позициите си на национален академичен център с признати научни постижения и високо ценени компетенции за експертно приложение на научни знания чрез доклади, становища и консултации за стопанската практика и политики.

Научната тематика и дейност на Института са съобразени с динамично променящите се реалности в икономиката и актуални обществени предизвикателства. Постигнатите научни и научно-приложни резултати са насочени към развитие на теоретико-методологични знания, изследване на конкретни стопански проблеми, предлагане на възможни решения, прогнозиране на очаквани ефекти, извеждане на препоръки.

В изследователските проекти на ИИИ при БАН се открояват анализи и оценки на обективното състояние и тенденциите, възможните перспективи и политики, относно:

- *макроикономическата динамика и възможностите за икономически растеж в условията на дигитален и зелен преход, със специален акцент върху измеренията на енергийната бедност и нейното ограничаване в европейски и национален аспект;*
- *демографските и образователни измерения на влиянието на COVID-19 върху човешкия капитал в България;*
- *социалната подкрепа в условията на кризи (опит и уроци от периода на COVID-19 пандемията 2020-2022 г.)*
- *прилагането на фискални и монетарни инструменти за стабилизиране на икономиката в страни с различен паричен режим;*
- *делегиранияте бюджети в училищата; публичното финансиране на средното и висшето образование в България; публичните разходи в европейски контекст;*
- *отношенията на собственост и промените в организацията на фирмата;*
- *реформата на корпоративното управление в държавните предприятия;*
- *устойчивостта на българските нефинансови предприятия – икономически, социални и екологични измерения; оценката достоверността на данните за НИРД и иновациите;*
- *иновационния потенциал и корпоративната култура на българските стопански организации; иновационното развитие на фирмите;*
- *икономическите предизвикателства и възможности пред индустрията и предприятията (секторни аспекти);*
- *регионалните икономически, социални и демографски различия;*
- *външноикономическите отношения на България в условията на глобалната несигурност; участието на България в съюза на капиталовите пазари в ЕС;*
- *зелената и кръговата икономика в Европейския съюз и реализацията ѝ в България;*
- *българската електроенергетика в контекста на „Зеления пакт“;*
- *влиянието на НПВУ за реформи на транспортния сектор в България.*

Утвърдените теми от Научния съвет на ИИИ-БАН отразяват богатия и разнообразен научен потенциал и изследователските компетенции на академичния състав.

Със срок на изпълнение през 2024 г. са **7 проекта** от научноизследователската програма на ИИИ при БАН. Със срок на изпълнение през 2025 и 2026 г. са **17 научноизследователски проекта**.

За поредна година екип учени от Института подготви Годишен доклад 2024 „ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКИ В БЪЛГАРИЯ: ОЦЕНКИ И ОЧАКВАНИЯ“, с тема на фокус „ЕНЕРГИЙНАТА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ – РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКИ“. В доклада се изследва състоянието и развитието на българската икономика през 2023 г. и се представят прогнозни оценки за икономическото развитие в средносрочен план до 2026 г. Разглеждат се основните сектори на икономиката (реален, фискален, външен и финансов) при отчитане на връзките и зависимостите между тях както във вътрешен, така и в международен план. Целта на доклада е да се оценят актуалните икономически процеси в България и да се очертае възможната траектория на тяхното развитие в перспектива. На основата на структурен макроикономически модел е предложена средносрочна макроикономическа рамка, отразяваща различни допускания както за динамиката на външноикономическата среда, така и за очакваните направления на икономическото управление. Тематичният фокус е върху енергийната бедност в България като се анализират и оценяват нейните измерения през периода 2014-2023 г. Основната теза е, че България регистрира едни от най-високите нива на енергийна бедност в ЕС и изостава при въвеждането на механизъм за подкрепа на енергийно бедните домакинства, като не предприема необходимите действия за целенасочена, цялостна и координирана междусекторна политика в тази област.

През 2024 г. Институтът е *водеща организация* или *съизпълнител* при осъществяването на **15** научни и научно-приложни проекта с *външно финансиране*:

по Европейски и международни програми и фондове – 2

- *ФЛАГ – финансов инструмент за преход към чиста енергия* (Програма LIFE на ЕС);
- *Географски подход за изготвяне на Национална карта на енергийната уязвимост на домакинствата* (WWF, European Climate Foundation);

по Оперативни програми на структурните фондове (ПВУ) – 1

- *Интегрална рамка за подобряване на здравна услуга чрез анализ на данни, подавани от пациентите* (Механизъм за възстановяване и устойчивост);

по договори с МОН – 8

- *ННП „Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие“ – 1;*
- *конкурси на фонд „Научни изследвания“ – 7;*

по договори с МИР и МИИ – 3;

по договор с БАН (по линия на международното сътрудничество в рамките на междуакадемични договори и споразумения – ЕБР) – **1**

- *Световната икономика на ръба на дълбока рецесия. Решения за дълготрайно възстановяване.*

С *лично участие* на академични служители от ИИИ при БАН се разработват **14** проекта, финансирани по договори с международни, чуждестранни и национални институции по европейски и национални програми, което е признание за компетентност, аналитични умения и експертен опит на учени от Института. Някои от тези проекти се реализират от университети и национални организации, с които ИИИ при БАН има споразумения за сътрудничество и съвместна дейност.

ИИИ при БАН е сред водещите институции в България по публикации и цитирания, регистрирани в световната база данни в областта на икономическите науки RePEc (Research Papers in Economics). Академичният състав публикува своите изследвания в национални и международни научни издания, вкл. реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, а чрез цитирания от български и

чуждестранни автори публикациите придобиват популярност и значимост. През 2024 г. са реализирани общо **121** публикации, регистрирани са **289** цитирания на публикации.

Добър атестат за разпространяване на научното знание от учените от Института са публикациите, регистрирани в Българския портал за отворена наука – **163**.

ИИИ при БАН е издател на висококачествена научна продукция – специализирани монографии и сборници, както и на две реномирани научни списания „Икономически изследвания“ и „Икономическа мисъл“. Списание „*Economic studies (Ikonomicheski Izsledvania)*“, е със *SJR: 0.18 (2023)* в *Q3 "Economics, Econometrics and Finance"* на *SCOPUS*, а списание „Икономическа мисъл“ се индексира и реферира в *ERIH PLUS*.

ИИИ при БАН поддържа партньорство с редица чуждестранни академични институции – има подписани споразумения за сътрудничество с институти от национални академии и висши училища от Италия, Полша, Словакия, Румъния, от Виетнам, Китай, Корея и др. Успешно продължава и работата на създадения към Института Ресурсен център за икономически изследвания на Азия.

Чрез своите **шест** акредитирани докторски програми ИИИ на БАН създава подходяща среда за усвояване на нови знания, придобиване на академичен опит, формиране на изследователски умения при подготовката на висококвалифицирани специалисти – икономисти за нуждите на администрацията, бизнеса, науката и образованието. През 2024 г. в Института се обучават **5** докторанта – задочна форма на обучение, а други **3** докторанта са отчислени с право на защита в началото на годината. ИИИ на БАН осигурява на докторантите необходимите условия (в т.ч. научна литература и информация, включване в проекти, участие в национални и международни научни форуми) за пълноценна квалификация, научна работа и публикационна активност.

През 2024 г. ИИИ при БАН е организатор и съорганизатор на **десет** национални и международни научни форуми и събития, в които участват представители на българската и чуждестранната академична общност, държавната администрация и бизнеса. На Юбилейна международна конференция „**ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКИ: РЕАЛНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ. ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ, КОНВЕРГЕНЦИЯ И КОХЕЗИЯ**“, посветена на 75-та годишнина от създаването на Института, се дискутираха актуални тенденции, предизвикателства, рискове и социално-икономически последици за развитието на икономиката и обществото в национален и международен план в контекста на европейската интеграция, конвергенция и кохезия. Учени от Института представиха свои изследвания на **16** национални и **39** международни научни форума у нас и в чужбина.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 – извършени дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети

Разработваните в Института научноизследователски проекти и комплексни експертизи са обвързани по своя научен замисъл и социална значимост с реализирането на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в България 2017-2030 (НСРНИ), чиято цел е превръщането на науката във фактор за развитие на икономика, базирана на знанието и иновациите. В съответствие с Националната стратегия се изпълнява Стратегия за научно развитие на Института за икономически изследвания при БАН за периода 2018-2030 г.

Съдържанието и приоритетната насоченост на научните изследвания на ИИИ на БАН отразяват както потребностите на българската социално-икономическа реалност, така и изискванията към съвременната наука в европейски и световен аспект. Развитието на

научните изследвания на нивото на модерното научно познание се възприема от Института като необходимо конкурентно предимство в икономическата наука.

Научните разработки надхвърлят чисто икономическото измерение на изследваната проблематика и чрез прилагането на интердисциплинарен подход предлагат решения, съобразени с целите на Националната стратегия: постигане на икономически растеж и значително подобряване качеството на живот в страната; засилване на отговорността на българската наука към обществото и повишаване на общественото доверие към науката; издигане на международния авторитет на страната в областта на науката.

В Института се извършват изследователска и експертна дейности, съответстващи на *научните приоритети, обвързани с актуални обществени предизвикателства:*

- повишаване конкурентоспособността и продуктивността на икономиката;
- социална подкрепа и ограничаване на бедността;
- реализация на кръгова и зелена икономика; възможности за устойчиво развитие;
- енергия и енергийна ефективност, вкл. електроенергийна ефективност;
- развитие на икономическата култура, вкл. на организационната култура на бизнеса;
- национална сигурност, в т.ч. продоволствена и хранителна сигурност.

В изпълнение на НСРНИ в Република България 2017-2030, една от основните задачи пред Института е създаването на условия за привличане и задържане на младите таланти в България чрез различни форми на изява на младите учени:

- включване в колективни проекти – международни и с национално значение;
- консултиране и ръководство на новоназначени асистенти;
- участие в международни и национални научни конференции;
- реализиране на публикации в специализирани научни издания.

В съответствие с НСРНИ в Република България 2017-2030, ИИИ на БАН:

- стимулира кариерното развитие на учените, основано на високо ниво на научните изследвания;
- насърчава публикационната активност на учените, с акцент върху международни издания с рефериране и индексирание в световноизвестни бази данни с научна информация, вкл. с импакт фактор и ранг;
- развива двустранното сътрудничество и международното партньорство като важни стратегически аспекти за академично развитие на учените и възможност за ползване на съвременни научни инфраструктури.

1.3. Полза/ефект за обществото от извършваните дейности

Важен критерий при избора и утвърждаването на темите от научноизследователската програма на ИИИ при БАН е потенциалната полза за обществото от тяхното разработване и приложимостта на постигнатите резултати. В отговор на потребностите на обществото от нови знания и иновативни подходи, в Института се извършват научни и научно-приложни изследвания, които обясняват закономерностите и съвременните специфики на икономическото развитие, аргументират адекватни мерки и политики, предлагат модерни подходи на управление, насърчават ново мислене и възприемане на икономическата реалност.

Научните разработки обхващат различни аспекти на икономическите отношения в страната, както и със страни от и извън ЕС; дават обективни оценки на състоянието и прогнози за развитието на българската икономика и българските предприятия, на реалния и финансовия сектори; на пазара на труда; на доходите и социалната защита; на

ролята на международните икономически и финансови институции за България; на регионалната икономическа ефективност и системата на местните финанси, и др.

Изследователската дейност на учените от ИИИ при БАН съдържа експертни анализи и рационални решения на важни социално-икономически проблеми, които вълнуват българското общество и могат да намерят ефективно приложение в работата на управленските органи на различно равнище, в рамките на законодателната, изпълнителната и местната власт. Конкретните предложения и препоръки с приложен характер, направени в научните разработки, са в полза на обществото и кореспондират с потребности на държавната и общинската администрация, бизнеса и неправителствения сектор да подобряват политиките и да актуализират съответните мерки.

Сътрудничеството на Института с национални и чуждестранни научни институции и висши училища, разработването и реализирането на съвместни проекти в рамките на междуакадемични договори и споразумения повишава неговите авторитет, влияние и значимост в национален и международен план.

Публикациите, лекциите, обществените и медийни изяви се използват за популяризиране и разпространяване на научното знание не само сред специализираната научна колегия, но и сред по-широка аудитория.

През 2024 г. учени от Института изпълняват проекти, финансирани по програми и фондове от национални и международни институции, както следва:

- **проектите**, финансирани по *Оперативни програми на структурните фондове*, са **2**, като по **1** от тях (по *Механизма за възстановяване и устойчивост*) Институтът е *съизпълнител*;
- **проектите**, финансирани от европейски и международни програми и фондове са **10**, от които по **2** проекта Институтът е *съизпълнител*;
- **проектите**, финансирани от Национални фондове, по договори с министерства и други ведомства, са общо **15** – от тях **10** проекта са завършени (като по **6** проекта Институтът е *водеща институция*); други **5** проекта продължават да се изпълняват от Института като *водеща институция* или *съизпълнител*.

По линия на международното сътрудничество в рамките на междуакадемични договори и споразумения, успешно се изпълнява **1** проект с Института за световна икономика при Румънската академия, по който ИИИ при БАН е *водеща институция*.

1.4. Взаимоотношения с други институции

Институтът осъществява научни експертизи за държавни и общински институции, бизнес структури и неправителствения сектор. Учени участват в разработването, актуализацията и оценяването на национални стратегически документи, изготвят експертни анализи, оценки и становища в отговор на заявени потребности; работят по съвместни проекти.

През изминалата 2024 г. учени от ИИИ на БАН са привлечени за членове на работни групи и комисии, като експерти и консултанти на публично-административни органи от различни области и нива: *наднационално ниво* – Европейска комисия; ЕИСК; Ifo Institute, Swiss Economic Policy Institute; DNV Group Norway, Institute for Research and Development, ALLEA; *национално ниво* – НС, МС, ИСС на РБ, МОН, МИИ, МТСП, МЕ, МРРБ, МОСВ, МЗ, НАОА, НСИ, БСК, АИКБ, КРИБ, БФБ; *регионално ниво*, предимно общински институции и местна власт.

Представители на академичния състав на Института преподават в редица университети и висши училища, в бакалавърски и магистърски програми: Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски“, Университет за

национално и световно стопанство, Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”, Висше училище по застраховане и финанси, Международно висше бизнес училище - Ботевград, Нов български университет, Югозападен университет “Неофит Рилски”, Тракийски университет - Стара Загора, Великотърновски университет “Св. св. Кирил и Методий”. С някои от посочените висши учебни заведения Институтът има подписани договори за партньорство и съвместно обучение.

Изследователските постижения на ИИИ при БАН през 2024 г. са резултат от продуктивна общественоразнообразна научна, експертна, обучителна, публикационна и издателска дейност, съобразена със стратегическите и нормативните документи на Института и БАН, и финансирана, наред с бюджетната субсидия, от национални и международни институции, от бизнеса и неправителствени организации. Значимостта на резултатите, за която може да се съди по нарастващата публикационна активност и цитируемост на публикациите, по търсеното сътрудничество от редица партньори и признатата експертиза от потребителите, е доказателство за изследователските умения на учените в Института и разкриват добра перспектива за бъдещи успешни проектни участия на звеното в конкурсите по национални и международни програми.

През изминалата година академични служители на ИИИ при БАН участваха в пресконференции, в радио и телевизионни предавания, интервюирани са от различни медии, изнесоха публични лекции. Общият брой на публичните лекции, медийните и обществените изяви е **115**.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални, правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия)

Общонационалните и оперативни дейности на учените от ИИИ при БАН са свързани с работата на **национални правителствени и държавни институции** и се осъществяват чрез участие в експертни съвети, комисии, работни групи и други експертни органи:

*Комисия по демографската политика, децата и семейството към **НС**; Консултативен съвет за Европейката Зелена сделка към **МС**; Работна група за разработване на проект на Стратегия за устойчиво енергийно развитие на Република България до 2030г. с хоризонт до 2050г. към **МЕ**; Междуведомствена работна група относно изграждане на инфраструктура за пренос на суров петрол от пристанище Александруполис в Р Гърция до района на Бургас в Р България към **МЕ**; Междуведомствена работна група по демографските въпроси, доходи и жизнено равнище към **МТСП**; Комисия за подбор при избор на кандидати за дългосрочно командироване в Службите по търговско-икономическите въпроси към задграничните представителства на Република България; Комитет за наблюдение на Оперативна програма „Транспортна свързаност 2021-2027г.“ към **МС**; Комитет за наблюдение на Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България към **МРРБ**; Съвет на Комитета за наблюдение на Програма „Развитие на регионите“ 2021 – 2027 (ППР) към **МРРБ**; Тематична работна група за разработване на „Програма за техническа помощ – 2021-2027“ към **МС**; Междуведомствена работна група за избор на нов обхват на регионите от ниво 2 (NUTS 2) към **МРРБ**; Национален статистически съвет към **НСИ**; Постоянната комисия по стопански науки и управление към **НАОА** при **МС**; Постоянна комисия по здравеопазване и спорт към **НАОА** при **МС**; ПНЕК по обществени науки и Комисия по възраженията към **ФНИ-МОН**.*

Осъществените експертизи и консултации, разработените доклади и писмени становища допринасят за разрешаването на актуални проблеми на социално-икономическото развитие на страната, за утвърждаване на ролята и за признание на компетентността на учените от Института да предлагат решения по важни въпроси от стопанската практика. Вниманието заслужава участието на учени от ИИИ при БАН в изработването и предоставянето на експертизи в помощ на институции и органи на управление:

- експертни доклади по писмена заявка:
 - Анализ на ефектите за българската икономика и гражданите от присъединяването на България към Шенгенското пространство, за Министерство на икономиката и индустрията;
 - Два доклада относно Отчет за 2023 г. и План за 2024 г. за изпълнение на Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението на Република България (2012-2030 г.), за МТСП.
- писмени експертни становища за изпълнителната, законодателната, съдебната и местната власт:
 - експертиза *The cost of non-Schengen for the Single market – impact on Bulgaria and Romania*, по заявка на Българска стопанска камара във връзка с подготовка на становище по собствена инициатива на Европейския и икономически социален комитет (ЕИСК);
 - становище относно Актуализирания Интегриран национален план в областта на енергетиката и климата на Република България, към Министерство на енергетиката;
 - становище относно Районите на планиране в Република България на ниво NUTS 2, за Икономически и социален съвет на Република България;
 - становища относно Проект на Закон за ВиК, (първи и втори вариант);
 - становище относно Промени в Закона за авторското право;
 - становища относно Оценка на кандидати за Службите по търговско-икономическите въпроси (СТИВ), за Министерство на икономиката и индустрията.
- писмени доклади и експертизи за Европейски икономически и финансови институции;
- текуща експертна дейност чрез участие в специализирани комисии и работни групи към НС, МС, ИСС РБ, МИР, МИИ, МЕ, МТСП, МРРБ, МОСВ, МЗ, НАОА, НСИ, АИКБ, КРИБ, БФБ.

Учените от ИИИ при БАН извършват разнообразна рецензионна дейност за национални и международни научни издания, като членове на научни журита, редакционни съвети и колегии, рецензират научни монографии/ книги и научноизследователски проекти.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд „Научни изследвания“), програми, националната индустрия и пр.

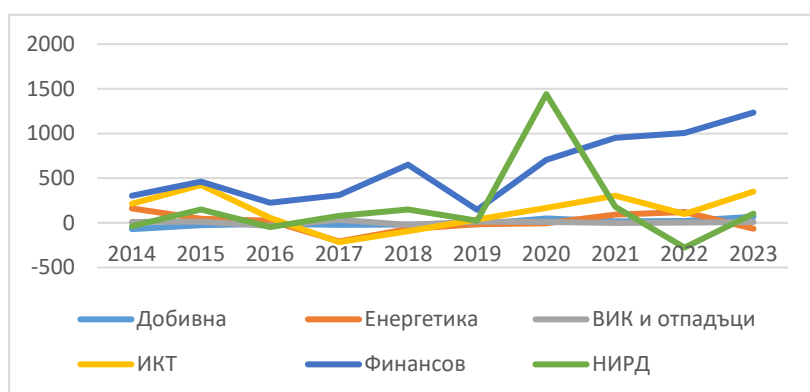
ПОДПОМАГАНЕ ПРИЛАГАНЕТО НА РЕГЛАМЕНТ ЕС 2019/452 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА РАМКА ЗА СКРИНИНГ НА ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В Р БЪЛГАРИЯ

Финансиращата институция: **Министерство на иновациите и растежа**

Координатор на проекта: **проф. д-р Даниела Бобева**

Резултати: Направен е обзор и са идентифицирани практиките на приложение на Регламент ЕС 2019/452 от държавите-членки на ЕС. На тази основа са обосновани подходи и политики, подходящи за българската регулаторна рамка и условия. Подготвен

е цялостен диагностичен анализ на преките чуждестранни инвестиции в България, включващ общите тенденции в ПЧИ в света, ЕС, Централна и Източна Европа и България. Дефинирани са проблемите и пречките пред ПЧИ и са направени препоръки. Разработена е методология за определяне на размера на безвъзмездната финансова помощ на приоритетни инвестиционни проекти, взета предвид в приетата от възложителя Методология, която вече се прилага - публикувана е на страницата на Министерството на финансите. Извършена е цялостна оценка на преките инвестиции от трети страни в България и е дефиниран потенциалния обхват на скрининг процеса за целите на регламентиране на процедурите и правилата за провеждане на скрининга. Формулирани са политики и действия за насърчаване на инвестициите от трети страни и редуциране на потенциални неблагоприятни ефекти от прилагането на новия механизъм за скрининг.

Поток от ПЧИ в България в чувствителни за националната сигурност сектори (млн. евро)

МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА „НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ“ 2021-2027 г.

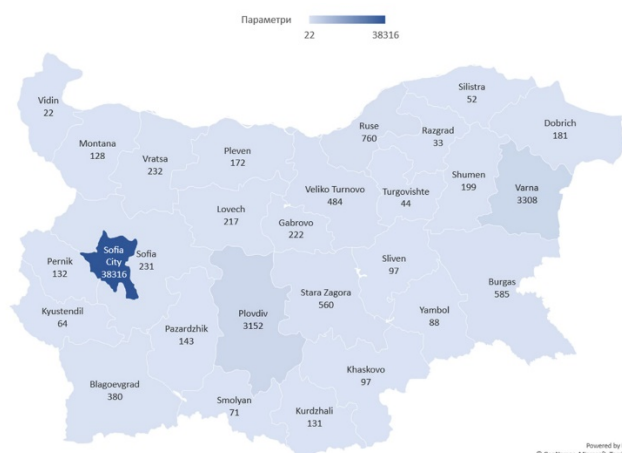
Финансиращата институция: **Министерство на икономиката и индустрията**

Координатор на проекта: **проф. д-р Даниела Бобева**

Резултати: Извършен е цялостен анализ на развитието на МСП с фокус върху периода 2018-2022г. Анализът обхваща 13 области, включително: Ключови индикатори за представянето на МСП; Структура на предприятията по икономически дейности и по райони на планиране; Карта на България с разпределението на броя на МСП в избрани икономически дейности от преработващата промишленост по области; Новосъздадени и закрити предприятия, средна продължителност на жизнения цикъл на предприятията; Бизнес среда и фактори за развитието на бизнес, SWOT анализ на МСП, характеристики и производителност на труда в МСП; Картографиране на националните приоритетни сектори и тяхното разпределение по области; Интернационализация на МСП, структура на износа и вноса по групи стоки, фактори за развитие на интернационализацията; Изготвяне на списък с утвърдени големи международни търговски изложения и панаири в Европа и в световен мащаб с фокус върху националните приоритетни сектори съгласно стратегията за МСП; Развитие на дигитализацията в МСП; Умения и квалификация на кадрите в МСП; Анализ на околната среда – кръгова икономика, енергийна ефективност, стандарти и системи за управление на качеството и околната среда, зелени продукти с екомаркировка на ЕС; Анализ на състоянието на МСП в България и влиянието на пандемията от коронавирус.

Извършена е междинна оценка на изпълнението на Националната стратегия за МСП, включително разработване на методология за оценка и матрица на изпълнението. Разработен е инструментариум за проучване на позициите на заинтересованите страни относно изпълнението на Националната стратегия за МСП, обобщени са изводи и

формулирани препоръки. Определени са количествени индикатори за мониторинг за изпълнение на НСМСП.

Териториално разпределение на заетите лица в МСП от J62 Дейности в областта на информационните технологии

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2024 г.

2.1. ЕДНО най-значимо научно постижение

ДЕЛЕГИРАНИТЕ БЮДЖЕТИ В УЧИЛИЩАТА – СЪЩНОСТ, ПРАВОМОЩИЯ, ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ

Ръководител на проекта: доц. д-р Яна Кирилова

Изведени са същността и развитието на системата на делегираните бюджети въз основа на анализ на теоретичните основи за предоставяне на публичната услуга образование на местно равнище. Направена е оценка на прилагането на системата на делегираните бюджети в училищата в България. Изследвано е развитието на системата от единни разходни стандарти за финансиране на училищното образование в България, като се откроява нейната яснота, наличие на правила, но и липсата на критерии за качество на образователната услуга. Оценена е ролята на формулите за разпределение на средствата по единни разходни стандарти от общините към училищата като инструмент за провеждане на местна образователна политика. Систематизирани са финансовите потоци в системата на училищното образование. Идентифицирани са печелившите и губещите страни от прилагането на системата на делегирани бюджети в училищното образование.

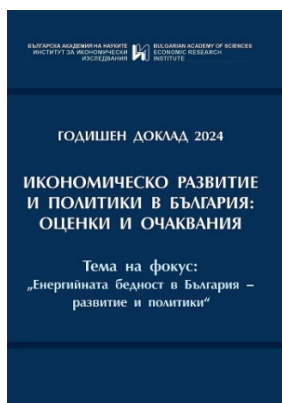
Области на анализ на системата на делегираните бюджети

2.2. ЕДНО най-значимо научно-приложно постижение

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2024 Г. НА ИИИ ПРИ БАН – ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКИ В БЪЛГАРИЯ 2024: ОЦЕНКИ И ОЧАКВАНИЯ. ТЕМА НА ФОКУС „ЕНЕРГИЙНАТА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ – РАЗВИТИЕ И ПОЛИТИКИ“

Ръководител на проекта: доц. д-р Димитър Златинов

Направена е оценка на състоянието и динамиката на икономическата активност в България през 2023 г. и са идентифицирани специфични секторни проблеми (реален, фискален, външен и финансов). На основата на структурен макроикономически модел е предложена средносрочна макроикономическа рамка до 2026 г. и са направени изводи за потенциалните икономически и политически рискове и възможните външни и вътрешни ограничители на растежа. Направени са препоръки за провеждане на структурни икономически политики, насочени към запазване на макроикономическата стабилност и ускоряване на догонващия икономически растеж в условията на дигитален и зелен преход. Тематичният фокус е върху енергийната бедност в България като се анализират и оценяват нейните измерения. Оценени са политиките за ограничаване на енергийната бедност на базата на три критерия: обхват на мерките, достъпност и насоченост към енергийно бедните домакинства и устойчивост на предприетите мерки. Доказва се, че България изостава при въвеждането на механизъм за подкрепа на енергийно бедните домакинства, като не предприема необходимите действия за целенасочена, цялостна и координирана междусекторна политика в тази област.

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНТО

ИИИ при БАН поддържа партньорска мрежа със сродни организации от Европа и Азия – има подписани споразумения за сътрудничество с институти от национални академии и висши училища от Италия, Полша, Словакия, Румъния, от Виетнам, Китай, Корея и др. Успешно продължава и работата на създадения към Института Ресурсен център за икономически изследвания на Азия. През 2024 г. Институтът е приет за пълноправен член на международната научна мрежа *Researchers' excellence network (RENET)*, която свързва изследователи от над 40 научни и образователни институции от повече от двадесет държави. Съвместните дейности предвиждат организиране и провеждане на научни форуми, лекции и дискусии по актуални икономически теми, проектно сътрудничество, мобилност на изследователи и докторанти, обмен на компетенции.

През 2024 г. научен екип от ИИИ при БАН продължава успешното изпълнение на изследователски проект с представители на Института за световна икономика на Румънската академия (ИСИ РА) – *Световната икономика на ръба на дълбока рецесия. Решения за дълготрайно възстановяване*. В рамките на дейностите по двустранния проект бе организиран съвместен уебинар на тема: „Changes in the FDI Regulatory

Framework and other Key Economic issues in the EU Implications For Bulgaria and Romania”, като ИСИ РА публикува Сборник с изнесените доклади. Учени от Института разработиха изследване на тема „Economic and financial integration of Bulgaria on the road to the EMU: main trends and prospects”, включено в книга със заглавие „The Euro at 25“, публикувана от ИСИ РА съвместно с Централната Банка на Румъния.

Учени от Института изпълняват проекти, финансирани по европейски и международни програми и фондове, *по покана* или *по лична инициатива*, вкл. и като ръководители.

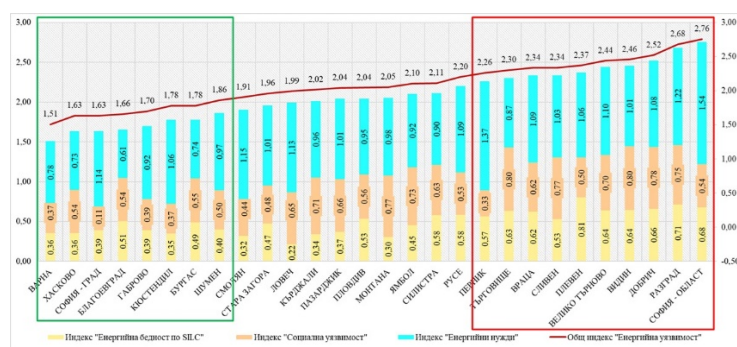
През 2024 г. Институтът е съорганизатор на **5** международни и **2** национални с международно участие научни форуми по двустранни споразумения и съвместни изследователски проекти. В Юбилейната годишна конференция на ИИИ при БАН, посветена на 75-та годишнина на Института, участие взеха учени от Румъния, Германия, Франция, Великобритания, Полша, Литва, Грузия. На годишната международна конференция на ИСИ РА участваха учени от секция „Международна икономика“ на ИИИ при БАН. Учени от Института представят свои изследвания на над 40 международни научни форуми, организирани в страната и в чужбина; реализирани са съвместни публикации с чуждестранни учени.

Важен аспект на международното сътрудничество на Института е съвместната издателска дейност, осъществявана чрез участието на чуждестранни учени в редколегиите на двете издания на Института, както и чрез участието на академични служители от Института в повече от 20 редколегии на международни списания и над 10 редколегии на чуждестранни списания. Институтът и неговите издания са регистрирани в Световната база данни за рефериране и индексирание на публикации в областта на икономическите науки (Research Papers in Economics), в която участват учени от над седемдесет държави в света.

ЕДИН значим международно финансиран проект

ГЕОГРАФСКИ ПОДХОД ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА НАЦИОНАЛНА КАРТА НА ЕНЕРГИЙНАТА УЯЗВИМОСТ НА ДОМАКИНСТВАТА В БЪЛГАРИЯ

Проектът е финансиран от Европейската климатична фондация (European Climate Foundation) с водеща организация WWF-България. Разработена е Национална карта на енергийната уязвимост на домакинствата и Индекс на енергийната уязвимост по области. Остойностени са инвестиционните разходи за мерки за повишаване на енергийната ефективност и независимост на домакинствата в България. Разработеният за целите „Индекс на енергийната уязвимост на домакинствата“ е комбиниран индекс от три под-индекса обобщаващи три основни категории по области и региони в България: Енергийни нужди; Социална уязвимост; Енергийна бедност по SILC. Картата подпомага идентифицирането и сегментирането на енергийно бедни домакинства по области, и представлява инструмент за подбор на подходящи мерки и оценка на инвестиционните нужди според спецификите на областта.

Карта на енергийна уязвимост на домакинствата в България

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНОТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ

– форми на обучение и подготовка; сътрудничество с учебни заведения; външни заявители, включително от чужбина; анализ на състоянието, перспективи и препоръки

ИИИ при БАН има дългогодишни традиции в обучението на докторанти и е признат център за подготовка на български и чуждестранни специалисти в следните акредитирани докторски програми: Политическа икономика (икономикс), Народно стопанство (вкл. регионална икономика и история на народното стопанство), Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка, Статистика и демография, Световно стопанство и международни икономически отношения, Икономика и управление.

Обучението на докторантите се извършва по утвърдени от Научния съвет индивидуални планове за тяхната работа, чието изпълнение се оценява на базата на годишен отчет на докторанта и ежегодна атестация. В Института се обучават 5 (пет) докторанта в задочна форма на обучение, които са атестирани с положителна оценка за учебната 2024 г. Други трима докторанти са отчислени с право на защита в началото на годината.

Научното ръководство на докторантите се осъществява от хабилитирани учени от Института и преподаватели от партньорски университети, както следва: проф. д.ик.н. Росица Рангелова; проф. д-р Александър Тасев; проф. д-р Искра Белева; проф. д-р Виктор Йоцов; проф. д-р Стефан Петранов (СУ „Св. Климент Охридски“).

ИИИ на БАН осигурява на докторантите необходимите условия (в т.ч. научна литература и информация, включване в проекти, участие в национални и международни научни форуми) за пълноценна квалификация, научна работа и публикационна активност.

ИИИ при БАН съдейства на докторантите да развиват изследователски умения, да получават необходимите знания и способности за научна работа чрез специализации и обмен на опит, да апробират докторските си тези чрез включване в проекти, участие в национални и международни научни форуми, реализиране на публикации. В личните отчети за годишното атестиране за 2024 г. докторантите отчитат публикации, вкл. в реферирани и индексирани икономически издания, представяне на доклади на конференции, вкл. международни, и участия в учебителни онлайн семинари.

Придобиването на докторска степен в ИИИ при БАН е гаранция за успешна професионална реализация в страната и в чужбина. Високите критерии при приема и подготовката на докторанти е гаранция за успех, но и предизвикателство пред желаещите да се обучават в Института. Приносът на Института при подготовката на специалисти за икономиката на страната би бил по-голям, ако не съществуваша ограниченията за институтите на БАН да обучават студенти – потенциални кандидати за редовна форма на докторантско обучение, каквито няма в ИИИ при БАН.

Признание за възможностите на ИИИ при БАН в подготовката на специалисти са действащите договори за сътрудничество с над 20 национални и чуждестранни научни организации и висши училища. Академични служители на Института са включени в органи на управление, съвети и комисии на редица висши училища. Наред с това, учени от Института участват в преподавателска и учебителна дейност по бакалавърски, магистърски и докторски програми в десет университета и висши училища в страната.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

5.1. Осъществяване на съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори, вкл. поръчана и договорирана с фирми от страната и чужбина;

5.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор с фирми; данни за полученото срещу това заплащане; данни за реализираните

икономически резултати във фирмите (работни места, печалба, производителност, дял на новите продукти в общия обем на продажбите и т.н.).

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО (до 1 стр.)

6.1. Осъществяване на съвместна стопанска дейност с външни организации и партньори /продукция, услуги и др., които не представляват научна дейност на звеното/, вкл. поръчана и договорирана с фирми от страната и чужбина.

6.2. Отдаване под наем на помещения и материална база.

6.3. Сведения за друга стопанска дейност.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО ЗА 2024 Г.

Приходите от бюджетната субсидия и собствени средства през 2024 г. възлизат на 3 112 467 лв., в т.ч. получени вътрешни трансфери в размер 32 428 лв., трансфери от фонд „Научни изследвания“ по конкурс „Българска научна периодика – 2025 г.“ за сп. „Икономическа изследвания“, сп. „Икономическа мисъл“ в размер 20 000 лв. и договори за фундаментални научни изследвания – 120 650 лв.

Разходите са 2 975 291 лв., от които 2 820 939 лв. от субсидия и 154 352 лв. от собствени средства и получени трансфери във връзка с проекти, спечелени от Института. В размера на разходите се включват и разходи по проекти, финансирани от външни източници.

Разходите имат следната структура (лв.):

Заплати и доп. възнаграждения за персонала, в т.ч.:	2 421 881
• заплати, доп. възнаграждения, хонорари	2 384 480
• обезщетения	37 401
Осигурителни вноски за ДОО от работодател	244 749
Здравно-осигурителни вноски от работодател	95 590
Вноски за ДЗПО от работодател	36 800
Издръжка, в т.ч.:	107 584
• материали	18 907
• вода, горива, енергия	22 797
• разходи за външни услуги	51 054
• текущ ремонт	2 202
• командировки	6 178
• застраховки	2 323
• други	4 123
Данъци, такси	19 366
Разходи за членски внос	1 100
Разходи за придобиване на ДМА	45 221
Разходи за програмни продукти и лицензи	3 000

Приходите извън субсидията се формираха от продажба на списания „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“ и такси за публикуване на статии, от договори с фонд „Научни изследвания“, от договори с министерства и други институции, по които Институтът е страна, от такси за обучение на докторанти и други.

От началото на годината в Института се изплащаха хонорари и възнаграждения по договори, сключени с фонд „Научни изследвания“, с „ФЛАГ – Финансов инструмент за преход към чиста енергия“, с министерства и НПО, за изготвяне на рецензии на планови разработки, за научни журита, изпитни комисии и други.

Разходите за издръжка се покриха от определената субсидия, от собствени средства или от партидите на съответния договор, за който се отнасят. В разходите за материали се включват и активи със стойност под 1000 лв. без ДДС, след което те се завеждат задбалансово. Разходите за външни услуги включват: телекомуникационни, обяви за конкурси, печатарски услуги за издания на Института, научни мероприятия, поддръжка на програмни продукти, ремонт на техника, асансьорни, охранителни и други услуги. Разходите за командировки са за участия на служителите в научни мероприятия и конференции.

8. ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНОТО

ИИИ при БАН е издател на висококачествена научна продукция – специализирани монографии и сборници, както и на две реномираните научни списания с отворен достъп „Икономически изследвания“ и „Икономическа мисъл“. Списание „*Economic studies (Ikonomicheski Izsledvania)*“ е първото списание в страната с импакт ранг в областта на икономиката – *SJR: 0.18 (2023)* в *Q3 "Economics, Econometrics, Finance"* на *SCOPUS*, а списание „Икономическа мисъл“ се индексира и реферира в *ERIH PLUS*.

За поредна година ИИИ при БАН разработва и издава **Годишен доклад „Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания“** – научно-аналитично издание, посветено на актуалното състояние и развитие на българската икономика; както и своя **Макроикономическа прогноза**, която се основава на допускания относно икономическото развитие в средносрочен план по отношение на международните цени и външното търсене, както и параметрите на икономическата политика, провеждана в страната.

Докладът и Макроикономическата прогноза са предназначени за държавни институции, работодателски и синдикални организации, общински и местни управленски структури, неправителствени организации, научната общност и широката общественост.

Списание „Икономическа мисъл“ публикува годишно 6 книжки със статии и студии на български, английски и френски език, в които се отразяват актуални изследвания по широк кръг въпроси от учени от България и чужбина. Списанието се индексира и реферира от *Journal of Economic Literature/Econ Lit*, издание на Американската икономическа асоциация и от световна база данни за научни публикации в областта на икономическите науки *RePEc*, а от 2018 г. - в *ERIH PLUS*. Списанието публикува рецензии и отзиви за български и чуждестранни книги, информира читателите за проведени научни форуми в страната и чужбина.

Списание „Economic studies (Ikonomicheski Izsledvania)“ е международно научно списание на английски език с *SC Imago Journal Rank (SJR)* на *SCOPUS: 0,18 (2023)* и е в **квартил Q3 „Economics, Econometrics and Finance“** на *SCOPUS*. Списанието се индексира и реферира и от *Journal of Economic Literature/Econ Lit*, *RePEc* и *EBSCO*.

И двете списания имат **WEB-страници**, които постоянно се актуализират, а от 2021 г. пълният текст на всички броеве от архива на списанията е с отворен достъп. Те се разпространяват и чрез абонамент, изпращат се до най-големите национални и университетски библиотеки в света чрез служба „Библиотечен обмен“ на БАН и са включени в каталога на най-голямата виртуална библиотека за издания от Централна и Източна Европа – *CEEOL*.

През 2024 г., за поредна година двете списания печелят проекти по Конкурс „Българска научна периодика“ на **ФНИ**, което е признание за тяхната значимост и актуалност.

През 2024 г. са излезли от печат **121** публикации на учени от Института. Списъкът на научните публикации е представен като *Приложение Г* към отчета.

Научни публикации на учени на Института са цитирани **289** пъти през 2024 г. Списъкът с цитиранията е представен като *Приложение Д* към отчета.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНОТО

Съставът на Научния съвет е избран на заседание на Общото събрание на учените на 05.03.2021 г. и включва 21 членове. С решение на ОСУ, Протокол № 1/ 27.01.2023 г., съставът на НС е редуциран от 21 на 19. С решение на ОСУ, Протокол № 2/ 15.05.2023 г., съставът на НС е редуциран от 19 на 15 човека. От тях: професори – 10 и доценти – 5; с научна степен “Доктор на науките” – 1, с образователна и научна степен „Доктор“ – 14.

Списъчен състав на Научния съвет:

Проф. д.ик.н. Васил Георгиев Тодоров
Проф. д-р Александър Петров Тасев
Проф. д-р Алла Валентиновна Кирова – ИИИ при БАН
Проф. д-р Виктор Иванов Йоцов
Проф. д-р Георги Иванов Шопов
Проф. д-р Даниела Бобева – ИИИ при БАН
Проф. д-р Ирена Кирилова Зарева-Зафирова – ИИИ при БАН
Проф. д-р Митко Атанасов Димитров
Проф. д-р Радостина Телериг Бакърджиева – ИИИ при БАН
Проф. д-р Спартак Василев Керемидчиев – ИИИ при БАН
Доц. д-р Дочка Ангелова Велкова – ИИИ при БАН
Доц. д-р Недялко Мариев Несторов – ИИИ при БАН
Доц. д-р Огнян Борисов Боюклиев – ИИИ при БАН
Доц. д-р Павлинка Петкова-Найденова – ИИИ при БАН
Доц. д-р Петя Христомирова Брънзова – ИИИ при БАН

Научният съвет се отчита за своята дейност пред Общото събрание на учените всяка година в рамките на годишния отчет на Института (Актуализираният Правилник за дейността на Научния съвет на Института за икономически изследвания при БАН е приет на заседание на Научния съвет, с Протокол № 3 от 26.02.2020 г. –

https://www.iki.bas.bg/files/Pravilnik_Nauchen.savet_Prot3_26.02.2020.pdf)

10. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ЗВЕНОТО

Правилник за устройството, дейността и вътрешния ред на Института за икономически изследвания при БАН –

https://www.iki.bas.bg/files/Pravilnik-za-ustroistvoto%20i%20deinostta_2023-changes_15.05.2023.pdf

11. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРАЩЕНИЯ

CEEOL	– Central and Eastern European Online Library
EBSCO	– Elton B. Stephens Company (Leading Provider of Research Databases)
RePEc	– Research Papers in Economics
SJR	– SCImago Journal Rank
WWF	– World Wildlife Fund (Световен фонд за природата)
АИКБ	– Асоциация на индустриалния капитал в България
БСК	– Българска стопанска камара
БФБ	– Българска фондова борса
ВСУ	– Варненски свободен университет
ВТУ	– Великотърновски университет
ВУЗФ	– Висше училище по застраховане и финанси
ЕИСК	– Европейският икономически и социален комитет
ИИИ-БАН	– Институт за икономически изследвания при Българска Академия на науките
ИСИ РА	– Институт за световна икономика към Румънската академия
ИСС на РБ	– Икономически и социален съвет на Република България
КРИБ	– Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
МВБУ	– Международно висше бизнес училище
МЕ	– Министерство на енергетиката
МЗ	– Министерство на здравеопазването
МИИ	– Министерство на икономиката и индустрията
МИР	– Министерство на иновациите и растежа
МОН	– Министерство на образованието и науката
МОСВ	– Министерство на околната среда и водите
МРРБ	– Министерството на регионалното развитие и благоустройството
МС	– Министерски съвет
МСП	– Малки и средни предприятия
МТСП	– Министерство на труда и социалната политика
НАОА	– Национална агенция за оценяване и акредитация
НБУ	– Нов български университет
ННП	– Национална научна програма
НПВУ	– Национален план за възстановяване и устойчивост
НС	– Народно събрание
НСИ	– Национален статистически институт
НСМСП	– Национална стратегия за малките и средни предприятия
НСРНИ	– Националната стратегия за развитие на научните изследвания
ОПРЧР	– Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ПНЕК	– Постоянна научно-експертна комисия
ПУ	– Пловдивски университет
ПЧИ	– Преки чуждестранни инвестиции
СУ	– Софийски университет
УНСС	– Университет за национално и световно стопанство
ФНИ	– Фонд „Научни изследвания“
ЮЗУ	– Югозападен университет